

ORXAN PAŞA

TALEYİMDƏN VƏ ÜRƏYİMDƏN KEÇƏNLƏR

Kök toğlu ətə-qana dolub dərisinə sığmadığı üçün dərisini soyub üstündən götürdülər.

Altmış yaşınadək üç dəfə evlənsə də, evlilik həyatında heç bəxti gətirməmişdi. Evlilik məsələsindən söz düşəndə deyərdi:

- Üç dəfə evləndim. Birinci və ikinci evliliyimdə xanımı mən özüm boşadım. Üçüncü dəfə isə xanım mənə boşadı...

Yalanı gerçək donuna bürümək işində o qədər məharət sahibi idi ki, hansı sözünün gerçək, hansı sözünün yalan olduğunu ayırd edib üzə çıxarmaq üçün böyük bir istintaq qrupu baş sındıraraq gecəni-gündüzə qatıb aylarla çalışmalı idi.

Pula həris, üstəlik də xəsis olan imkanlı adamlara söz arası atmaca atan aşiq Murad Niyazlı zarafatla deyərdi:

- Pulu saxlayıb o biri dünyaya aparmağa imkan yeri qoyulmayıb, kəfənin cibi yoxdur...

Qarşılaşdığı hadisələrin mahiyyətini üzə çıxartmaq bacarığı olmayan qələm kağız - əhlinə qocaman jurnalist Qulam Məmmədli başını yelləyib deyərdi: "O, baxa bilir, ancaq görə bilmir..."

O, yerişi - duruşu, danışiq tərz, yeməyi-içməyi ilə özünü aristokrat kimi aparırdı. Əslində bu keyfiyyətləri daşımağa heç bir imkanı yox idi, sadəcə olaraq, xəyalında gəzdirdiyi aristokrat obrazını təqlid etməklə məşğul olurdu...

Şeytanın aldadıcı hiyləgərliklə göstərdiyi doğru-düzgün yolla da qətiyyənlə getmək olmaz. O yolun harasında bizim başa düşüb ayırd edə bilmədiyimiz və geriye qayıtmaq imkanı olmayan hiyləgər bir əyri döngə

var...

Ağır yük dolu arabanı yerindən tərpadən təkə iri, cantaraq atın gücü deyildi. Yükün üstündə dayanan əli qırmanlı arabaçının zəhmli-hökümlü gur səsi də elə qara atın özü qədər güclü idi...

Zoğal ağacının bilək yoğunluğundakı canlı və sumal budağı qoca bağbanın nəzərində qarşidan gələn ilin bar-bəhrəsi kimi görünürdü. Bir az sonra qabağındakı qoyun sürüsüylə oradan keçən çobanın xəyalında isə bu şax budaq qurdun-quşun canına qorxu salan tutarlı bir çomaq kimi canlanırdı.

Tutduğu əməllərdən peşiman olanların qarşı-qarşıya gəlməyi qədər əzablı bir iş yoxdur.

Yekəqarının biriydi, özü də elə yekəqarınıydı ki, qarşidan əvvəlcə qarını içəri daxil olurdu, sonra isə özü...

Yaşın 85-ni adlayan Mahmud əmi cavanlığında “gözəlləri gözündən ovlayan” dəliqanlı bir igid kimi tanınmışdı, qocalıqda isə heç gözəllərə meyl eləmək yadına düşmürdü. Bunula bağlı zarafata salıb deyirdi: “cavanlıqda gözəllər məndən qaçardı, indi isə mən gözəllərdən qaçıram...”

Stalinin anası mömin, sadə qəlbə, halal zəhmətə bağlı bir adam olub. O, uşaqlıqdan min bir əziyyət bahasına böyütdüyü oğlunun gələcəkdə xristian bir ruhani – keşiş olmasını arzulayıb. Oğlu isə boya-başa çatdıqdan sonra keşişlik yoluna deyil, inqilabçılığa meyl göstərir. Sonra səsi-sorağı gah Qoridən-Tiflisdən, gah Bakıdan, gah Həştərxandan, gah Pererburqdan, gah da Moskvadan gəlir. Qiyamların, tətillərin, üsyanların içindən keçib zindanlara düşür. İnqilab işi naminə soyğunçuluq və quldurluqla da məşğul olur. Nə isə, sonda bolşevik inqilabının başında duranlardan birinə çevrilir və ən nəhayət, sovet hökumətinin ali mərtəbəsi yüksəlir.

İşlərini oxluğu və gərginliyi Stalinə anası ilə görüşmək imkanı vermir. Uzaq .n-uzaq Gürcüstan rəhbərliyinə göstəriş verir ki, anasının

gün-güzaranına diqqət yetirsinlər. İllər sonra Qoriyə yolu düşən Stalin imkan tapıb anası ilə görüşməyə gedir. Qocalıb əldən düşmüş, xəstəhal qadın oğlunu bəgriyə basıb soruşur:

- Bu neçə müddətdə haralarda idin? Nə işlə məşğul olurdun?

Stalin gülümsünür:

- Mən Sovet hökumətini quranlardanam. İndi də o hökumətin başında dururam.

Avam gürcü qadını sadələvhəsinə soruşur:

- İşinin adı nədir?

Stalin baxır ki, anasını başa salmaq xeyli çətindir. Bir az fikirləşib deyir:

- Bilirsən, ana, keçmişdə çar varıydı ha! Bax, mən onun kimi bir adamam.

Yorğun, üzgün ağbırçək qadının başına bir şey girmir, başını bulayıb köks ötürür:

- Gərək sən mənim sözümə baxıb keşiş olaydın, mən səni keşiş görmək arzusundaydım, nahaq sözümə baxmadın...

İnsan gərək öncə özünə hörmət qoysun, sonra qarşısındakılara. Özünə hörmət qoymağı bacarmayan adam başqalarına da hörmətlə yanaşa bilməz.

Birinə yaxşılığın dəyibsə -

Unut getsin onu.

Yox, yamanlığın dəyibsə -

Ovut getsin onu,

Sovut getsin onu...

- Uzaq qohumunuz olan Ağacqalalı Hüseyn kişi belə bir kəlamı tez-tez dilinə gətirərdi.

Yaşlı çağında mərkəzdən uzaqda ucqar bir vəzifəyə göndəriləndə ömrünün sonunun sürgündə keçəcəyini xatırlayıb ölümcül bir nisgillə köks ötürdü.

Elə təlqin etmişdilər ki, süpürgə kolu süpürməkdən başqa hansısa bir işə yarayacağını ağılına belə gətirmirdi.

İnsan oğlunun ən böyük "icad"larından biri əlindəki dəyənəkdir. Yüz min illərdir ki, o bu əvəzsiz "kəşfi" əlindən yerə qoymur: çoban əli dəyənəkli, gözətçi əli dəyənəkli, polis əli dəyənəkli, vəzifə adamı əli dəyənəkli, qərəz, hər kəs əli dəyənəkli...

Göyərçin balası çəkinə-çəkinə, udquna-udquna anasının qarşısına qoyduğu buğda dənini yedi. Ana göyərçin qanadlarını çırpı-çırpı onu alqışladı...

(ardı var)

